

וקראת לשבת עונג

אלון מרן הפלג האגדה והסולת פלאו

לתגובות, הערות והארות ולקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זהירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהז בת מנורה ע"ה

לרפואת כל חולי עמו ישראל ובכללם אביגיל בת אורה תחי', ולהצלחת כל התומכים והמסייעים בהפצת העלון ברוחניות ובגשמיות

גליון מס' 802
פרשת שלח לך
כ"ה סיון התשפ"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן
מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

בפתח הגליון

ברכה"ג אלוק מאיר ואלק שלום"א

הגשר הבטוח

בימים אלו של קיץ לוהט, נעים להיזכר בחורף הקריר, במעטה השלג המכסה בו את פני האדמה בהרי החרמון.

עדת תלמידים נאמנים עשתה את החורף במחיצת רבם הדומה למלאך, המגיד הקדוש ממזריץ' זצ"ל, ובשלהי החורף באו להיפרד לשלום, שבים הם למחוזות מגוריהם.

"מה הבהילות", נשאלו.

ענו שעוד מעט יתחמם האויר, השלג יפשיר ומעטה הקרח העוטה את הנהרות יסדק. גושי קרח יתערבלו ויתנגשו והמעבר לא יהיה עוד אפשרי. לפיכך ממחרים הם כל עוד מעטה הקרח שלם. תמיה, ואמרו: "הן טובה סכנה גלויה מסכנה מוסווית! גם אם תראו שמעטה הקרח שלם, איך תהינו לעלות עליו עם עגלותיכם, ולא תחששו שמוא יסבר תחתכם ותפלו למצולות, ח"ו?!"

אמרו: "כך דרכו של עולם, כשמעטה הקרח שלם, אין חוששים שמוא יסדק".

העיד המגיד: "זכורני, בתחילת החורף, הגענו לנהר וכיסה אותו מעטה צחור. ירד העגלון ובדק את חוסנו, רק לאחר מכן עבר על גביו".

ענו: "אכן כן. בתחילת החורף חוששים שמוא המעטה דק ושביר. אבל בסופו אין חוששים לכך".

"מדוע", שאל. נבוכו, ולא ענו. אמר להם: "הנני אומר לכם מדוע. בתחילה, אין אלו אלא פתיית שלג. אמנם התקבצו, נערמו, כיסו את הנהר, אבל חוששים שאין הם חזקים דיים. בודקים בחשדנות, עד שמאמתים. אבל אחר כך הופך השלג למעטה קשיח ומוצק, לקרח קשה כברזל. ואז, גם אם היה דק, עדיין חזק הוא, עד שלא יסדק ויעשה גושים מתנגשים".

כידוע, שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד. כוונה עמוקה צפן המגיד הקדוש בדבריו. נחייה לתלמידיו. בתחילה, בבוא התלמיד לקלוט רשמי חינוך, הרי הם כפרידות שלג אלו, פתותים המצטרפים אלו לאלו. עדין המעטה רופס, רופף, שברירי. אבל הולך הוא ומתחשל, הולך ומתחזק, עד שהופך הוא חסון ואיתן. ואז, גם אם ישחק ויהיה למעטה דק, חזק יהיה דיו למעבר השיירה!

בפרשתנו נגזר על עם ישראל לשהות ארבעים שנה במדבר, גזירה נוראה. אבל במדרש מצאו בה גם קרן אור, נקודה חיובית: "אם היו נכנסים לארץ ישראל מיד, היו פונים איש לשדהו וכרמו ומתבטלים מן התורה. שהו במדבר ארבעים שנה, אכלו את המן ושתו מי באר, והתורה התיישבה בלבם". והשאלה: מה יתנו אותן שנים, והרי לבסוף יכנסו לארץ ויפנו איש לשדהו ולכרמו! והתשובה: אמת, אבל בינתיים "התיישבה התורה בלבם" והיו לבני תורה, ועתה גם אם יעסקו בעבודת האדמה ויקדישו עיתים מצומצמים יותר לתורה, לא תיפגם מעלתם ולא ירדו ממדרגתם!

מובן שהדברים נכתבים כאן עקב החופשה הארוכה הבאה עלינו לטובה. גם בחופשה יש לימודים. בשכבה דקה יותר, אך פטור בלא כלום אי אפשר. עבודות החופש, וקביעת עיתים לתורה. ואם אכן רשמי החינוך התגבשו במשך השנה לחטיבה אחת מוצקת, איתנה, אזי די באותה קביעת עיתים לתורה כדי להוות את הגשר הבטוח בין שנה לחברתה, בלא סדק, חבטת ריסוק וסכנת נפילה!

פעמים נדרש מרן לתעוזה ואומץ על מנת להציב את גדרי היהדות ולשמר את חומות הקדושה והטהרה. ואולם, מרן לא נרתע ממאומה. הוא מסר את נפשו, פשוטו כמשמעו, על ביסוסה של היהדות.

המעשה הבא ארע בעת כהונתו של מרן כרבה של מצרים, כאשר היה עליו להתמודד עם איש מסוכן ואלים במיוחד.

היה זה מר שמעון א. ששימש כראש השוחטים. שמעון, שהיה איש גס רוח, זלזל במלאכת השחיטה, ולפי העדויות שנתקבלו אודותיו, הכשיל את הרבים באכילת נבלות וטריפות. ואולם, איש לא העז להתעסק אתו. הכל פחדו מנחת זרועו ומקשריו המפוקפקים עם הישמעאלים.

רק אדם אחד לא חת ולא פחד מפניו. היה זה מרן, שבאותם ימים היה צעיר בשנות העשרים לחייו. מרן ניגש לראש השוחטים, ושידלו להתפטר ממשרתו מרצונו הטוב. בתחילה סירב שמעון להתפטר, אולם כאשר הבין שמרן עומד על כך בתוקף, מצא מפלט בדמות דרישת פיצויים גבוהים בתמורה לפיטוריו.

מרן סבר וקיבל. הוא התרוצץ שעות וימים בין כל בני הקהילה עד שהצליח לגייס את הסכום המיוחל. וכאשר קיבץ את מלוא הסכום, מסר אותו לשמעון, והלה נטש את מלאכת השחיטה. אולם לא לזמן מרובה. כעבור תקופה קצרה החל שמעון לעבוד כקצב, ולמרן נודע כי הוא מוכר בשר טמא, ומכשיל את הרבים.

מרן נאבק בו בכל כוחו, והלה איים כי ירצח את מרן נפש. בני הקהילה חרדו ורעדו, אולם מרן ניצב נגדו כחומת ברזל. לבסוף נאסר אותו קצב בעוון זיוף, ושקט זמני ירד על הקהילה.

אולם הסיפור לא הסתיים. כעבור שנים, לאחר שמרן כבר עלה ארצה והתיישב בפתח תקוה, התייצב ביום בהיר אחד ראש השוחטים בביתו, שלף אקדח מכיסו, נופף בו מול עיניו של מרן, ואיים: "אם לא תפסיק לרדוף אותי, ארצח אותך בדם קר!".

היה זה בעקבות שיחתו של מרן עם הרב יצחק ניסים, רבה הראשי של ישראל באותם ימים, שלא לאשר לשמעון לשמש כשוחט בארץ ישראל...

חמיו של מרן, רבי אברהם פתאל, ששהה באותה עת בבית חתנו, נבהל ואחז בידו של הבריון. "הרוג אותי, ולחנתי אל תעשה דבר" התחנן. ומרן עצמו, כלל לא נבהל. "לא תגורו מפני איש" היה מול עיניו תמיד.

מטמונים מהפרשה הגיגים ומעשיות

"יוציאו דִּבַּת הארץ אשר תרו אותה" (יג, לב).

בגמרא מסכת ערכין (דף טו) מובא: א"ר אלעזר בן פרטא, בוא וראה כמה גדול כוחו של לשון הרע. מנלן? ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה! פעם אחת הזמין רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, בעל ה"חפץ חיים" תלמיד שיאכל על שלחנו בליל שבת. כאשר עמדו לברך ה"מוציא" ראה התלמיד כי החלות היו מלחם שחור, על כן עשה בידו סימן של מורת רוח. הרגיש בזה ה"חפץ חיים" ואמר: לחם שחור הוא טוב מאד ובריא מאד, ואם אתה אומר שאין הוא טוב הנך מדבר עליו לשון הרע!

"ואולם חי אני וגו' אם יראו את הארץ" (יד, כא-כב).

לכאורה יש להבין – שאל המגיד מדובנא – מדוע נגזר על דור יוצאי מצרים עונש כזה שלא יכנסו לארץ, והרי הם שבו בתשובה, ואף ה' נענה להם ואמר: "סלחתי"?

אלא – תירץ המגיד – ניתן להבין זאת על פי משל: מעשה באדם פשוט שעלה לגדולה ונתעשר עושר רב. כאשר הגיעה בתו לפרקה, הציע לו שדכן שתי הצעות: האחת חתן בן עשירים רע מעללים, והצעה שניה את בנו של רב העיר, תלמיד חכם מופלג בתורה וירא שמים.

דע לך – אמר לו השדכן – אם תבחר בן העשירים הרי שהוצאות החתונה יתחלקו בין שני הצדדים שווה בשווה. אבל אם תבחר בן הרב תצטרך אתה לבדך לשאת בכל ההוצאות, שכן לרב אין פרוטה לפורטה. שקל העשיר את ההצעות ולבסוף אמר: אני מעדיף כחתן את בן הרב אף אם הדבר יעלה לי ממון רב, אך תנאי אחד אני דורש, שהרב יקבל על עצמו להלביש את בנו בגדי חתונה מכובדים, וגם יתן לכלה תכשיט זהב אחד. אם לא יסכים הרב לתנאי זה אעדיף את בן העשיר... שמע הרב את התנאי וסרב.

חזר השדכן אל אבי הנערה וסיפר כי הרב אינו מוכן, אולם באותה נשימה הכביר מילים על אבי הכלה, והסביר כי מעשה שטות הוא לוותר על שידוך כה חשוב בגלל תנאי פעוט ערך שכזה...

הבין העשיר כי צודק השדכן בדבריו, והסכים לוותר על תנאיו. למרות זאת הודיע הרב כי אינו מוכן להשתדך עם העשיר.

מעיקרה מה סברת, ועכשיו מה סברת? התפלא השדכן.

בתחילה – ענה הרב – חשבתי כי עשיר זה הוא מוקיר רבני היודע להעדיף שידוך של בן תורה על שידוך עם איש רע מעללים.

אבל עכשיו שראיתי כי בעבור תכשיט זהב אחד הוא מוכן לוותר על חתן בן תורה, התברר כי אין הוא יודע ומבין כלל ערך תורה מה הוא.

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד – אחרי שהוציאו המרגלים את דִּבַּת הארץ רעה, וכל העם הסכימו עם דבריהם, הרי שהוכח לכל כי אין בני ישראל מבינים מאומה במעלת ארץ ישראל, על כן, אף שעשו תשובה אין הם ראויים לשבת בה עוד.

עולים במעלות הגות, מחשבה ומוסר

"שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען..." (י"ג, ב).

סמיכות פרשת המרגלים לפרשת מרים הנביאה שלקתה על עסקי דיבה, משום שדברה באחיה משה רבינו, מתבארת עפ"י דברי רש"י. מפני שהרשעים הללו ראו את שלקתה מרים על מעשיה ולא לקחו מוסר. והסבר זה טעון ביאור מכמה טעמים: א. מדוע נענשו המרגלים על שלא לקחו מוסר, הרי היה עליהם להיענש על שהם דברו לשון הרע על ארץ ישראל, בדיוק כפי שנענשה מרים שדיברה באחיה. מהי, אם כן, ההדגשה שהם לקו על אי לקיחת מוסר, יותר מאשר על עוון לשון הרע?

ב. מדוע היה על המרגלים ללמוד ממרים, הרי המקרים שונים בתכלית, מרים דברה על אדם, ולא סתם אדם, גדול הנביאים, מנהיג ישראל, ואילו הם דברו על הדומים?

ג. כבר תמה ה'אור החיים' הקדוש: הרי מעשה הריגול מצד עצמו אין בו חיסרון ועבירה, מקובל לרגל מקום לפני שנכנסים לירושלם. אותן. גם האנשים מצד עצמם היו צדיקים כפי שמעידה התורה 'כולם אנשים' ודרשו 'כשרים היו באותה שעה'. אם כן, היכן היתה טעותם?

לביאור הענין נקדים: ישנם מעשים שמצד עצמם אין בהם עבירה, ובכל זאת פעמים נדון אותם לשלילה ופעמים לחיוב, לפי התנאים החיצוניים: הצורה, המקום, הדיבורים שנשמעים מסביב המעשה ועוד, אף שאם נתעלם מענינים אלו, המעשה מצד עצמו אף אם אינו מעשה מצוה, הוא ודאי לא עבירה. וזאת משום שהתנאים החיצוניים הללו מעידים על כוונת המעשה, ועל עומק הרעיון של העושים אותו, ויש בכוחה של כוונה זו להפוך את המעשה הסתמי לעבירה חמורה.

זו היתה, אם כן, הטעות של המרגלים. בניגוד לחטא העגל שהיה מעשה חמור מצד עצמו, מרידה בקב"ה, חטא המרגלים לא היה מעשה שמצד עצמו יש בו חיסרון, הם לא עברו על אף סעיף בשולחן ערוך, כשהם ריגלו את הארץ. ואכן אם הם היו מרגלים מתוך כוונה אמיתית וכנה, על מנת לברר כיצד לקיים את מצוות הקב"ה בירושלם ארץ ישראל, לא רק שלא היו נענשים, אדרבה, הם היו מקבלים שכר עבור מעשיהם, אלא שהקב"ה בוחן כליות ולב ידע את כוונתם הרעה, הוא ידע שהם באים לרגל את הארץ כדי לדבר עליה סרה, וכדברינו: יש בכוח הכוונה לפרש את המעשה הסתמי לעיון חמור מאוד.

ואת הנקודה הזו היה עליהם ללמוד ממרים הנביאה, כי אף שהמעשה שעשתה היה נתון לפרשנות, הוא לא היה מעשה רע מצד עצמו, היא בסך הכל סיפרה את שהיה ידוע, ותמיהה 'הרק אך במשה דבר ה'...' ומשה רבינו, ברוב ענוותנותו, אף מחל לה בלב שלם, וכלל לא ראה בכך פגיעה, מבחינתו היה זה כאילו דברה על דומם, ובכל זאת נענשה, כי המעשה בכללותו עם כל מאפייניו, היה בו משום לשון הרע, וזאת זה היה על המרגלים ללמוד ולקחת מוסר שאף מעשה שהוא לכאורה תמים, נמדד לפי המניעים, הכוונה והתנאים החיצוניים.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א
מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

שמירה עם איזון

כמו בכל דבר, הקיצוניות אינה דרך התורה, שהרי

"דרכיה דרכי נועם". בבית שכולאים בו את הילדים, והם צריכים להיות כל הזמן בבית, יגדלו ילדים שינסו לפרוץ את המסגרת. לכן צריך להתנהל באיזון.

נסה להציג כמה כללים בעניין, אך קודם נדגיש: אין להתרגש מכוחם. תבדקו ותיווכחו שמדובר בשני ילדים מבתים מפורקים...

שעת חזרה – בבית חייבים להיות גבולות, לפחות כמו בכל בית עסק שבו יש שעות פתיחה קבועות. בבית חייבת להיות שעה שבה יש להיות בבית, בלי סטיות. ילדינו תמימים, ולפעמים אינם מבינים מה עלול לקרות; הרי אני גדולה... חייבים לקבוע שעה שבה כולם בבית.

שינה בבית אחוה היא עניין של בדיעבד. לעולם לא נדע מה בדיוק קורה בבית של החברה. אנחנו לא מכירים את האחים, הגיסים והגיסות, וחבל להרוס תום וטוהר בעבור לימוד למבחן או הכנת תוכנית למסיבה.

זמנים מועדים – בזמנים מועדים, כמו שבת אחר הצהריים, שעות מאוחרות של ערב שבת וכדו' – המקום של הילדים בבית.

תעסוקה ביתית – זה העיקר! לדאוג שיהיה לילדים נחמד ונעים בבית. אין אפשרות רק לאסור ולאסור, ולא לתת תגמול. נדאג למשחקים מעניינים, לספרים מבורקים; נדאג ללמוד את בנותינו מלאכת יד, עבודות בית מהנות, כמו אפייה, סריגה וכדו'. נאפשר לבנות לצייר ולצבוע למרות הסיכון שבסטיז', העיקר שיהנו בבית, ולא יחפשו כל הזמן ללכת לטייל. נזכור! אם בנות לא למדו להעסיק את עצמן בצעירותן בתעסוקה מהנה ומותרת, וכל הפנאי שלהן היה מוקדש לשוטטות, מגיע גיל שבו אנחנו כבר לא מודעים לכל מה שקורה, ואין לנו שליטה על הכול, ואז לצערנו עלולים לשלם מחיר על ההרגל. בני ישיבות – גם בחור הישן בבית זקוק לגבולות קבועים בנוגע לשעת ההגעה הביתה; קודם כול כדי לישון כראוי, אך גם כדי למנוע שוטטות בכל מיני חתונות, אירועים וכנסים שברוך ה' אנחנו משופעים בהם. כדאי לדעת עם מי הוא לומד והיכן, ולבדוק מדי פעם, לפחות כפי שהיינו בודקים מה קורה בבנק.

לסיום, נדגיש שוב: כל הנאמר כאן צריך להיעשות בדרכי נועם! לא מדובר בכנופיית גנבים שצריך לשמור עליהם, מדובר באוצרות שאנו דואגים ורוצים לשמור עליהם.